

Confusion with White-tailed Eagle (*Haliaeetus albi-
cilla*), Golden Eagle, Spotted Eagle and Lesser
Spotted Eagle (*Aquila pomarina*) can be ruled out,
as these species all differ distinctly from Imperial
Eagle in flight silhouette and colouration. It is
more difficult to rule out Tawny Eagle (*Aquila
rapax*), which has a similar flight silhouette with
the juveniles of a yellowish-brown colour. Accord-

ing to DONALD (1952) the Russian form (*Aquila
nipalensis*) shows one or several distinct white
wing-bars on both upper and under parts of the
wings. No such bars were observed in this bird.

The Imperial Eagle has in addition to an older
record been observed yearly in Scania during
1961-64. There are no earlier records of the Im-
perial Eagle from Denmark.

Anmeldelser

ERIC EASTWOOD: Radar Ornithology. (278
pp., mange tekstfigurer og fotografiske tav-
ler). Methuen & Co. Ltd., London 1967.
Pris: 75 sh.

En fremragende håndbog over radars betydning
for ornithologien, specielt for trækforskningen. For-
fatteren er videnskabelig leder af Marconi selska-
bets elektrotekniske forskningsarbejde og har fulgt
udviklingen af radar fra dets begyndelse under
krigen. Han mener med rette at radar har revolu-
tioneret studiet af fuglenes liv og har skabt en hel
ny og spændende forskningsgren, radar-ornitholo-
gien. Dennes resultater har ikke hidtil været videns-
skabelig analyseret og vurderet, men denne mangel
er nu afhjulpet ved Dr. Eastwoods bog. De første
kapitler omhandler principperne for radar, beskri-
velsen af de moderne militære og flyvetekniske
særdeles kraftige og langtrækkende radar-appara-
ter, fortolkningen af radar-ekkoerne og andre tek-
niske problemer. Dernæst beskrives fugletrækket i
Europa og Amerika på basis af radarundersøgel-
serne, der først og fremmest er foretaget i England,
Canada og U.S.A., men også i Schweiz, Sverige,
Finland og enkelte andre lande. Mange af disse
undersøgelser er jo kendt og har vundet indpas i
den ornithologiske faglitteratur, men andre er så
nye, at de her for første gang offentliggøres. Meget
spændende er således anvendelsen af filmsoptage-
lser af radar-ekkoerne, ved hvis hjælp man har fået
yderst interessante oplysninger om fugleflokkes rast-
pladser (især Stæres), Mursejlernes natlige flyve-
øvelser, kystfuglenes daglige vandringer i afhængig-
hed af land- og havvinde, og andre hidtil ganske
ukendte fænomener. Lige så nye er undersøgelserne
med følgeradar (tracking radar), hvis bearbejdelse
er langt fra tilendebragt og rækker langt ind i
fremtiden. Andre kapitler handler om trækrets
højde, fugletællinger ved hjælp af radar m.m. Der

sluttes af med et kapitel om radar-ornithologi-
ens fremtid, hvori der profeteres, at radar i stigende
grad vil finde anvendelse i studiet af fuglenes flugt,
omstrejfninger, trækformer og andre biologiske
fænomener, og som teknisk hjælpemiddel for flyve-
væsenet til forhindring af kollisioner mellem fugle
og fly.

Det skal tilføjes, at således om fugletrækket finder
sted i Danmark frembyder det ypperlige betingel-
ser for radar-ornithologi, men beklageligvis har
såvel militæret som luftfartsmyndighederne her-
hjemme vist fuldstændig mangel på interesse for et
samarbejde med ornithologerne. Man skal derfor
ikke foreløbigt vente radar-ornithologisk nyt her
fra landet. F. S.

KURT GENTZ: Die grosse Dommel (*Botau-
rus stellaris*). Die neue Brehm-Bücherei
345. (80 p., 24 fig. + 2 kort). - A. Ziemsen,
Wittenberg Lutherstadt 1965.

En god monografi om Rørdrummen, udarbejdet
efter Brehm-bøgenes gængse plan og med vægt på
de forhold, som har særlig interesse. Der er gjort
rede for artens systematik og udbredelse, populære
betegnelser og dens plads i folkloren. I to kapitler
om ynglebiologi omtales ankomst, parringsadfærd,
stemme, rede og unger m.v. Forf. synes at tage
afstand fra den gængse opfattelse, at en varig par-
dannelse mangler hos denne fugl. De to køn ligner
hinanden så meget, at de ikke kan skelnes umiddel-
bart, med mindre det drejer sig om en paukende ♂,
og en sådan er praktisk taget umulig at iagttage i
de naturlige omgivelser. Endvidere nævnes et citat
af en russisk beretning om en ♂ med rugepletter,
som er angivet fra 1910. Forholdet trænger nok til
nærmere undersøgelser; selv om Rørdrummen
næppe lever i så udpræget promiskuitet som de

former, hvis ♂♂ skogrer i flok, turde det være tvivlsomt, om der er nogen særlig stærk binding mellem kønnene hos den. I bogens sidste afsnit omtales artens forskellige dæk- og advarselsstillinger, dens ernæring samt overvintrings- og trækforhold. Den foreliggende litteratur er udnyttet i rigt mål; nogle anatomiske redegørelser er gengivet på grundlag af amerikanske undersøgelser af fugle fra den vestlige halvkugle. Bogen er illustreret med mange gode og instruktive fotografier, hvis reproduktion nok kunne være ønsket bedre.

LØPP.

POUL HOLM JOENSEN og CLAUS BERING: Årstiderne 1-4 (Foråret (239 pp.), Sommeren (244 pp.), Efteråret (210 pp.), Vinteren (205 pp.)). Gyldendal, København 1967. Pris per bind Kr. 40,-.

Danmarks natur fulgt gennem årstidernes omskiftelighed er som emne jo ikke nyt, men har været behandlet mange gange og på mange måder; mest bekendt er nok BØVING PETERSENS bog „Året i Danmark“ fra omkring 1910. Men nu har POUL HOLM JOENSEN og CLAUS BERING vist at emnet kan anskues på en ganske ny og frisk måde. Hver af de fire årstider er behandlet i sin bog, i hvilken der først gives en redegørelse for klimaet i den pågældende årstid og de vigtigste naturhistoriske tildragelser, og dernæst i bogens hoveddel ca. 100 dobbeltsidede tegninger med tilhørende to spalter tekst. Disse tegninger, der altså for samtlige fire bind opgår til et antal af omkring 400, viser plante- og dyrelivet som det former sig her i landet, når man følger det gennem året. Arterne er anbragt i deres naturlige miljø og tegningerne viser derfor karakteristiske situationer fra de danske landskaber. Trods det meget store antal billeder kan man ikke tale om gentagelser eller gengangere. Der er vist en forbavsende mangfoldighed og fylde, men der er da også medtaget en del tegninger fra den sydlige Sverige for at gøre skildringen mere broget og varieret. I alt er omkring 2000 arter omtalt, mange af dem nævnt flere gange i forskellige afsnit.

Teksten skrevet af POUL HOLM JOENSEN giver trods sin kortfattede en mængde oplysninger om de forskellige planter og dyr, om udseende, levevis eller særlige karaktertræk. Det meste giver indtryk af at være selvpoplevet og viser hvor velorienteret forfatteren er i hele den danske naturhistorie. Der er ikke mange som her hjemme har en så bred fundamental viden, og det er overhovedet et spørgsmål om der er andre der kunne have skrevet en sådan serie bøger. Planter og fugle står i centrum og ser ud til at være både forfatterens og tegnerens favoritter. Der er også behandlet mange pattedyr, enkelte krybdyr, padder og ferskvandsfisk samt spredte

insekter, men meget få repræsentanter for andre grupper. Der vises hvad man selv har muligheder for at se på ekskursioner, selv opskyllede dyr og strandsten, men hele havets dyreverden er i øvrigt holdt udenfor.

Tegningerne af CLAUS BERING er smukke. Ikke blot gengiver de planterne og dyrene detaljerede og korrekte i enkelthederne, men viser også en følsomhed og indlevelsesevne og en kunstnerisk balance, der får dem til at virke harmoniske og indtagende. Det er i tegningerne man skal finde bogernes poesi. Det lyser ud af billederne, at BERING er gået til den vanskelige og krævende opgave med stor oplagthed. Der er en frodighed og farvepragt især i planteverdenen, som virker højest inspirerende for naturfølelsen. BERING er nok bedst i plantefigurerne, men også mange af fuglene er aldeles fremragende. Enkelte er dog til gengæld mislykkede, således Sandløbernes farvetegning (i sommerbindet) og Havesangeren i samme bind; den sidste ligner snarere en nordlig Løvsanger. Helt misvisende er blot en tegning af ynglende Tårnfalke (i forårsbogen). De ligner Dværgefalke, og de yngler i en høj ask midt i en skov, hvor de har unger i en kæmperede, der skal være en kragerede men ligner en musvågerede. Denne situation kan næppe være selvpoplevet og virker i hvert fald ganske unaturlig i Danmark. Men disse fejlslag er blot undtagelser der bekræfter reglen om det fortræffelige.

Mod teksten kan der heller ikke rettes indvendinger, men der er dog småfejl hist og her. I betragtning af den unyre stofmængde er de dog kun for skønhedspletter at regne. Imidlertid bør man måske i en anmeldelse i dette tidsskrift gøre opmærksom på enkelte af de mere væsentlige fejltagelser i fugleafsnittene. Hjejlen på Öland tilhører således den sydlige (ikke den nordlige) race; type-lokaliteten for den sydlige Hjejle er tilmed netop Öland. Vindroslen er ikke fornyligt indvandret til Island, hvor den tværtimod har uddannet en særlig, meget karakteristisk race. Knortegåsens forårstræk foregår ikke i marts-maj, men i sidste halvdel af maj og i begyndelsen af juni. Om Bysvalen siges det, at den i vinterkvarteret i Sydafrika møder de sydafrikanske Bysvaler „der netop har lagt æg“, men Bysvalen er kun undtagelsesvis (i alt 3 gange) truffet ynglende i Sydafrika. I efterårsbindet angives Bysvalen at overvintre i Centralafrika, men det er korrekt at mange går helt til Sydafrika. Krikandens han i sommerdragt er meget hun-lignende og kan ikke kønsbestemmes på de opgivne kendetegn. Almindelig Kjove strejfer ikke om vinteren om i Nordsøen, men trækker til tropiske havområder. Spætmejsjerne på Sjælland angives at være rødbrune på bugen, men det er de jyske som har denne farve, mens de sjællandske er hvidbugede.

Ved hver farvetegning er de afbildede arter nævnt i en bestemt rækkefølge i overskriften, men

det er ofte vanskeligt i det tætte blomsterflor at finde frem til den rigtige art. Det havde været mere praktisk at give hver art et nummer, der kunne være anbragt diskret, så det ikke spolerede helhedsindtrykket af tegningerne.

Forfatter og tegner har haft et enormt forarbejde med at fremstille denne bog, og det siges også at det har beskæftiget dem i de sidste 5-6 år. Resultatet er også blevet et smukt og egenartet værk. Her er ikke tale om ekskursionsbøger til brug i marken, for stoffet er ikke systematisk ordnet og artsantallet ikke fuldstændigt. Bøgerne skal ganske simpelt læses. Man skal hygge sig med den, følge årets gang i den danske natur gennem den æstetiske oplevelse af de smukke farvetegninger og gennem den oplysende og klare tekst. Man får på denne måde et indtryk af, at den danske natur, trods den ilde medfart den har fået i de senere år, stadig rummer store skønhedsværdier, at der endnu er meget at glæde sig over, ikke mindst i det skjulte og det oversete. At påpege dette har nok også været forfatterens og tegnerens egentlige hensigt. F.S.

B. D. HEATHER: *A Biology of Birds with Particular Reference to New Zealand Birds.* (102 sider, 65 figurer, deraf mange fotos) – Udgivet af The Ornithological Society of New Zealand (Incorporated). Pris: 14 sh. sterling.

Dette hefte, der er udgivet af den ornithologiske forening i New Zealand, er en kortfattet gennemgang af fuglenes biologi med eksempler hovedsageligt hentet fra New Zealands fugleverden.

I korte kapitler gennemgås fuglenes udviklingshistorie og systematik, deres anatomi og fysiologi. Udbredelse og racedannelse beskrives med eksempler hentet fra New Zealand. Også et kapitel om fuglene i relation til mennesket omtaler mest lokale forhold, der dog også har en mere generel interesse på grund af de mange for øerne særegne arter, der i dag er stærkt truede og frembryde særlige problemer.

I et kapitel „Suggestions for Practical Work“ nævnes mange mulige emner for eventuelle undersøgelser af fuglenes liv, og forskellige hjælpemidler omtales. I et appendix beskrives den aktivitet, der udfoldes af „The Ornithological Society of New Zealand“. Heftet er primært beregnet på lokale interesserede, og kan i mange henseender sammen-

lignes med „Jeg ser på Fugle“, men kan også anbefales den, der er interesseret i en introduktion til New Zealands fugleverden.

Heftet kan fås ved at skrive til „The Ornithological Society of New Zealand“, c/o Box 40-272, Upper Hutt, New Zealand; prisen er 14 engelske shillings.

JAN DYCK

ROBERT F. RUTLEDGE: *Ireland's Birds.* – (207 pp., sorthvid fotografier). – H. F. & G. Witherby Ltd. London 1966. Pris 30 sh.

I korte indledende kapitler fortælles lidt alment om fuglelivet i forskellige egne af Irland og om andefugle og træk. Herefter følger en gennemgang af fuglene art for art, som omfatter hovedparten af bogen. For hver art er givet præcise, kortfattede oplysninger om forekomsten før og nu, med detaljerede opgivelser af lokaliteter, og ofte belyst med talmateriale. Desuden omtales forekomsten året igennem og træktider. Spredte oplysninger om genfangster af ringmærkede fugle gives ofte. Bogen er et udmærket opslagsværk, hvor man kan få et klart indtryk af arternes forekomst, men det må betegnes som en mangel, at der kun i ganske enkelte tilfælde er henvist til originale kilder, ligesom der i bogen mangler litteraturliste. Ganske vist refereres i indledningen til „Birds of Ireland“ (1954) og „Irish Bird Reports“ som er kilderne for de fleste oplysninger. Forfatteren henviser også til et værk som udkom i 1950, men titel og forfatter hertil nævnes ikke. A. H. J.

ALFRED M. BAILEY og ROBERT J. NIEDRACH: *Birds of Colorado vol. 1 og 2.* (ialt 895 pp., talrige sorthvide fotos, kort og farvelagte tavler, stort format). – Denver Museum og Natural History 1965. Pris: 35 US Doll. for begge bind.

Flere stater i USA har deres fugleværker, og „Birds of Colorado“ er et af de største og grundigste. I en indledning på 70 sider fortælles om statens ornithologi, topografi, klima, planteverden m.m. Størstedelen af værket omfatter en systematisk gennemgang af alle de arter, som optræder i Colorado. Under hver art omtales udseende, udbredelse, forekomst i Colorado og biologi. Der gives meget udførlige oplysninger om artens forekomst i staten med henvisninger til såvel de organiserede amatørundersøgelser som de mere professionelle studier af bl.a. andefuglene. Værket er smukt illustreret med talrige sorthvide fotografier, og arterne er afbildet i smukke og vellignende farveplancher, hvortil en lang række fugletegnere har medvirket.

A. H. J.

JOHN GOODERS: *Where to Watch Birds*. (313 pp. illustreret med kort og sort-hvide fotografier). – Andre Deutsch, London 1967. Pris: 30 s.

Bogen rummer kortfattede beskrivelser af alle de bedre fuglelokaliteter i Storbritannien, og som titlen antyder, er det en vejviser for amatørornitologer. Der beskrives et væld af fuglesteder, og selv om de mest kendte får mere plads end de mindre betydningsfulde, kunne man dog have ønsket endnu flere detaljer om de virkelige perler. Selv om de virkelig fine søfuglesteder står der ofte kun nævnt, hvilke arter, der yngler – i reglen intet om antal, hvilket dog oftest er af stor interesse. I det hele taget er det ornithologers interesse for arter, der lefles for i bogen. Ved gode træksteder nævnes således nogle af de senere års store sjældenheder.

Et væld af praktiske oplysninger om lokale ornithologiske foreninger, fuglestationer, rejseruter og priser gør bogen til en nyttig rejsefører – men de ornithologiske bemærkninger virker undertiden ufyldstgørende, og typografien er trist og meget traditionel.

A. H. J.

RUDD, ROBERT L.: *Pesticides and the Living Landscape*. (320 pp.). – The University of Wisconsin Press, Madison, Wisconsin 1964. Pris: 6.50 dollars.

Bogen er en omhyggeligt gennemtænkt redegørelse for hele pesticid-problemet. I indledende kapitler beskrives de anvendte kemikalier og deres virkningsmåder, forskellige måder at gennemføre sprøjtetekampagnerne på, de opnåede resultater set i relation til udgifterne og andre tab, og endelig lovgivning og administration.

I en række kapitler beskrives dernæst pesticidernes virkninger på forskellige dyregrupper, herunder også risikoen for mennesker, ligesom resistensproblemet omtales. I to kapitler behandles pesticidernes omdannelse og nedbrydning i jorden og de ændringer af „the biological landscape“ som brugen af pesticider medfører.

I det vel væsentligste afsnit ses hele pesticid-problemet under en økologisk synsvinkel, både de forhold, der bevirker fremkomsten af skadedyr, herunder rovdyr-byttedyr relationerne, og fødekæderne med deres risiko for forgiftning af de højere led (det sidste forhold illustreret med flere velunderbyggede eksempler).

Forfatteren, der næsten udelukkende omtaler forholdene i U.S.A. er stærkt kritisk overfor den måde pesticider er blevet og vel stadig bliver brugt på, specielt i U.S.A. Han er ikke så meget kritisk på grund af de mange dyr, der utilsigtet dræbes af kemikalierne, men mere fordi den antagelse, at man generelt kan løse skadedyrsproblemer ved tilstrækkeligt store mængder gift, økologisk set er forkert. Ved at sprøjte gift ud dræber man selvfølgelig skadedyrene, men også disses predatorer, fødekonskurrenter til skadedyrene etc., således at man efter sprøjningen har en ændret og fattigere fauna end før. En fattig fauna vil ofte vise større svingninger i individualitet end en rig (forf. paralleliserer til de store svingninger, der kendes hos arktiske dyrearter), og risikoen for større skadedyrsudbrud vil således ofte være forøget efter en sprøjning. Hertil kommer så faktorer som, at predatorerne som regel formerer sig langsommere end de skadedyr, de lever af, og at skadedyrene ofte bliver resistente overfor pesticiderne.

Forfatteren går ikke ensidigt mod brugen af pesticider, men kritiserer, og at dømme efter de eksempler han giver, med rette, at den afvejning af fordele og ulemper, der burde gå forud for brugen af pesticider i mange tilfælde hviler på et forkert grundlag. Blandt ulemperne nøjes man ofte med udgifterne til kemikalier og sprøjtearbejde, og glemmer f.eks. den indvirkning pesticiderne kan have på vildtet i områder uden for det sprøjtede (f.eks. ved transport med vandet) og de tab, der kan resultere heraf. Som regel er det en begrænset erhvervsgruppe, der høster de umiddelbare økonomiske fordele, mens det offentlige betaler de direkte udgifter og lider de mere udefinerbare tab. Der er derfor ofte betydelig lokal pression for at få skadedyrsbekæmpelseskampagner iværksat. Som et grelt eksempel nævnes bekæmpelsen af prærieulve og andre rovdyr i det vestlige U.S.A., der foregår med både skydevåben og gift.

Forfatteren går stærkt ind for en mere økologisk begrundet skadedyrsbekæmpelse, baseret på undersøgelser af de enkelte tilfælde, således at man i videst mulig udstrækning bruger biologiske bekæmpelsesmidler som nye rovdyr, parasitter og i mindst mulig udstrækning pesticider. Sådanne metoder er ikke nye, specielt ikke i Europa, men har, som RUDD siger, øjensynligt været gået i glemmebogen de sidste par årtier under indtrykket af de mange nye kemikalier.

RUDD's bog er en afbalanceret og objektiv redegørelse for de forhold, der gør en ændret indstilling til pesticidernes anvendelse nødvendig, og den kan stærkt anbefales.

JAN DYCK